

Magdalena Piwocka
Zamek Królewski na Wawelu
Kraków

**„POUR MON SOUVENIR”.
GEMMA Z MARSEM I MINERWĄ W SKARBCU
KORONNYM NA WAWELU**

Okazałe intaglio z parą zbrojnych postaci zakupiono do zbiorów wawelskich w r.1970, bez specjalnych wahań. Wyrafinowana manierystyczna forma, antykizowany ubiór figur i szlachetny materiał nie budziły wątpliwości, iż chodzi tu o dzieło z około r. 1600, pożądane w Skarbcu Koronnym¹. Od tej pory jednak nikt nie poświęcił mu już większej uwagi. Tymczasem monochromatyczny klejnot, nie przyciągający wzroku kruszcową oprawą, poddany uważnej analizie odsłania swe historyczne inspiracje.

W owalną płytkę oliwkowo-szarego agatu, o wymiarach 67 x 54 mm, oszlifowaną na grubość 6 mm, wpisano grupę o ściśle symetrycznej kompozycji – dwie smukłe postacie Marsa i Minerwy, podających sobie ręce (il. 1). Nad ich głowami, pośrodku, spływa z nieba orzeł upuszczający koronę wprost na splecione dłonie tej pary. Sumarycznie zaznaczony teren u stóp obojga porastają trzy niskie drzewka, oliwne lub laurowe, jak można sądzić z ideowego kontekstu. Ubiory wojowniczych bóstw są wyraźnie zróżnicowane. Mars nosi rzymski pancerz nałożony na krótką tunikę, rozwianą wokół bioder, nakolanniki i wysokie sandały. Lewą dłoń, schowaną za plecami, podtrzymuje lancę. Minerwa odziana jest w dwie szaty – długą do kostek suknię i krótką wierzchnią tunikę kończącą się powyżej kolan. Zdobi ją podobny pancerz z naramiennikami i stylizowaną baskiną. W lewej ręce dzierży owalną tarczę – egidę. Głowy obojga osłaniają prawie identyczne hełmy „legionistów”, w typie zwanym attyckim². Zlatujący w dół orzeł niemal dotyka skrzydłami podniesionych przyłbic tych hełmów. Krawędź agatu ujmuje ledwie widoczna wąska opaska ze srebrzonego mosiądzu, znakowanego na uszku cechą „MET[AL]”. Jej dodanie wiąże się z zabiegiem sklejenia ukośnie pękniętej gemmy i zabezpieczeniem pęknięcia na rewersie diagonalną ażurową listewką z wycinanym napisem „Pour mon Souvenir” (il. 2). Interwencję tę i oprawę należy wiązać z wiekiem XIX.

¹ Nr inw. 5654. Nabyte w P.P. DESA w Krakowie. A. Fischinger, *Skarbiec Koronny na Wawelu. Przewodnik*, Kraków 1973, s. 22.

² Zob. B. Szubelak, *Legionista Cezara. Studium uzbrojenia*, Częstochowa 1999, tabl. 3.